

մը ունի վարդը իմ սրտիս վրայ : Ոչ թէ կը սիրեմ զայն, այդ դեղեցիկ ծաղիկը որ մարդկութեան վայելքն է, այլ խոր չփոթութեամբ, գորովալից ետովութեամբ կը փղծկիմ երբ զայն ձեռքս կը բռնեմ : Ո՛հ, ի՛նչչափ փափուկ գաղափարներ կը պաշարեն զիս, ի՛նչ անքննելի կսկիծ կը շարժէ հոգիս երբ նորափթիթ վարդ մը քաղեմ թփին վրայէն : Շատ անգամ ջանասցի այդ զգացմանց առիթը զննել, շատ անգամ ջանացի բացատրել զանոնք, սակայն անհնարին եղաւ, բանաստեղծութեան շնորհ կը ջլատէր եւ չէր կրնար միտքս մեկնաբանել :

Այդ պարտէզին մէջ ուր վերջալուծի պահուն մանաւանդ ծաղիկները ծիրանի բոբրոքներ մը կը ծաւալէին եւ քաղցրաշունչ բուրմամբ կը ծփային, ես կը կարծէի անձանթ աշխարհ մը ման գալ՝ ա՛յնչափ սրտալոյզ էի : Անուշահոտութեան արեցուլթեամբ բոլոր պղտորած՝ կը կարծէի այդ թփիկներուն տակ տարօրինակ եւ աներեւոյթ հոգեւոց սոսափիւնը լսել : Կը կարծէի հոգեւոյ խորհրդաւոր շնչմանց խիստ մօտը երթիլ երբ կը կորանայի ծաղկի մը վրայ ու կը հաստէի զայն :

Ողորդ ծովն ալ առջիս կը ծածանէր կարմրազոյն ակօսներ որ վէտ ի վէտ կ'երկնային :

Կարծիր էր նաեւ երկինքը . եւ այդ արեւելեան կարմրագոյն սուզը զիս կը պաշարէր կ'ընդարմացէր :

Բռնութեամբ կը քաղէի վարդ մը — եւ հանդարտ արտասուք մը կը սկսէր կաթիլ երեսս ի վար :

ՎԱՀՐԱՄ ՍՎԱՃԵԱՆ

ՄԵԿԵՆՈՒՄ

Իրիկունն իջաւ, երկինքը մըքնեց .
Մոլիւն վրայ զոքոյն շուրհ բախեցան .
Բաղաւ իր կարմիր յոյսերը վառեց .
Երջանիկ՝ յոյսովն անուշ գիշերուան :

Կես մութին մեջէն, նուրբ զանգակ մ'անհետ
ձրուռողն վրձիս քրքրաւուններով .
Նաւանդիսը փայլը Է զոգի մը պէս,
Քունիս զով քելիս ներքե՛ւ՝ ապահով :

Բայց անպ կայ երկինքն, հով անցաւ օդն . —
Յամալը հիմա գայը Է եւ խաղաղ .
Լոյսերը զրարք երգանք կ'երգեն .
— Անյին, ծո՛վը ծակն ու խաւա՛րը պաղ :

digitised by

Ու կը թաճնրիկն մեկն հիմա կ'երթան .
Նաւն ահա տուեց . մնաս քարով, փաղա՛փ .
Մարեցաւ զանգակն, ու մեկն կ'ընթանան
Տըխուր ծովին մեջ, մութին մեջ դարակ :

ՏԵՐՎԻՇ

ԵԱՄԱՍԻՆ

Գահիրէի կապոյտ երկինքը մթնցաւ եւ արեւը իր ակնախտիդ ճառագայթներովը սուզը մտաւ :

Աւազին դեղին հատիկները սկսան գետնէն վեր ելլել, ու խաւսին, սոսկալի խաւսին սկսաւ փչել :

Տաք հովը ոլոր դուր կը բերէր փոշին՝ օդուն մէջ ցանկում, անցորդին աչքը կը կուրցնէր .
Հետզհետէ սաստկացաւ . անապատէն կը փռչէր, եւ ոռնալով գայարեւով դէպի քաղաք կուգար :

Տներուն փեղկերը կը զարնուէին, պատուհաններուն սպակները կը թնայային, եւ միծարագութեամբ աւազը տներուն առաջը կը դիգուէր :

Մարդիկ իրենց բնակարանները քաշուեցան, եւ՝ չորդին փակ՝ ծաւապատիկ նստած իրենց բազմոցներուն վրայ, արտութեամբ փոթորկին վերջը կը սպասէին :

Փանխ՝ օր պիտի տեսէր :

Գահիրէի զուարճասէր ժողովրդեան պատուհանն էր խաւսին, որ կ'արգիլէր դուրս ելլել, երգեցիկ արճարանները երթալ :

Ի՛նչ ցաւով ու ձանձրութեամբ իրարու կը նայէին . թերեւս երբ օր շարունակէր անիծեալ հովը :

Քամին միշտ կը փչէր, տարտամ ու միօրինակ սուլումներով . գետնէն մուխի պէս բան մը կը բարձրանար . փոշին վեր կ'ելլէր, արեւուն մէջ զանախներու պէս կը թափթփէր :

Օդը թանգրէ էր . անտանելի ջղոտութիւն մը կը հոգէր ամէն կողմանէ . հեռուն, անսահման եւ անձանթ անապատը հեաղհետէ մուխին մէջ կ'անհետանար :

Անգլիական զօրանոցին մէջ սաստիկ մտահոգութիւն մը կը տիրէր :

Ճէյմս զօրապետը, նորեկ մը, առաւօտուն կանուխ իր սպիտակ ձիուն վրայ նստած, պը-

A.R.A.R.®

տոյսի ելքէր էր, եւ ահա իրիկուն կ'ըլլար, եւ ան երեւան չէր ելլեր:

Ճէյմս Մոտ, լորտի մը երկրորդ զաւակը, եւ ընտանեացի էր, եւ ընտանեացի անոր տունը անհանդարտ աշխուժութեամբ մտադր զրեւ էր ինքն իրեն համար վիճակ մը ու հարստութիւն մը ստեղծել: Եղիպտոս հասած օրէն ի վեր հետաքրքրութեամբ ամէն կողմ կը թափառէր:

Փարաւոնի թագաւորն մէջ, ամէն ինչ կը փայփայէր զանի:

Օղը, գիշերը, կանանց նայուածքները, կաքաւի թուի աղջիկները խոռվեր էին անոր հիւսիսային ընդթըր:

Ճէյմս, փոթորիկէն բռնուած, կը մտաբանէր ձին. ագնիւ անասունը, օգուն մէջ ծածանելով եւ պոյր ուղիղ, ճպտոն հարուածներէն կատաղած, կը վազէր, արագ եւ միօրինակ վազքով մը:

Անպիտակ, կարծես գետնէ վեր ամբարձած, կը շարունակէր ճամբան, եւ երեւակայութիւնը մոլեգնած այդ երկայն արշաւանքէն, Գահիրէ հասած օրէն ի վեր բոլոր տեսածները կ'արձաւ. աչքին առջեւ կը բերէր:

Արմաւենիներուն ծաղիկը ահագին խաբաւփամբ կը խմբային. Նեղոսին պղտոր ջրերը, կարծես հողմահար ճօճացնելով, շարժուն ընդարձակ գաւառ մը կը ցուցնէին անոր առջեւ:

Յիշեց երգեցիկ սրճարան մը ուր գիշեր մը անցուցեր էր:

Այդտեղ աղջիկ մը: Անպատի աղջիկ մը: Աշուղները երկայն ու սեւ, կարծես նայուածքին բոցոտութենէն այրած, իրեն կը նայէր ան: Ինձը կը տեսնար եւ սրահը լի ժողովրդով եւ լոյսերով: Կոտ թանձր օդ մը կը տիրէր: Կաքաւուհին մանր ոտքերը կը շարժէր, արիւն նանիշ կեանքերը կը ճօճէր օդին մէջ, կը սկսէր սիրային կաքաւը:

Մարմինը որ նուրբ, փոքրիկ էր, երաժշտութեան հնչմանց համեմատ կը տատանէր, եւ անձուկ ու ճապուկ մէջը կտոր կտոր կ'ըլլար: Կիւտ աչքերը խորունկ խորունկ կը նայէին, ինչպէս քանի մը օր առաջ այն արճարանին մէջ, կէս մը փակ:

Ճէյմս կը շարունակէր իր վազքը դէպի տուն. պատկերը աւելի կը լայնար. ակնային նոյն իսկ այն ձայններ կուգային զորոնք հոն լսած էր: Աղջիկը երթալով կը գրգռուէր, ճակտէն ջրտինքը կը վազէր, եւ ամբոխին ծափահարութիւնները զանի կը խախտէին: յետոյ, իրեն այնպէս թուեցաւ որ ըստմութեան ծափահա-

րութիւնն էր, եւ անճոռնի ձայներ ականջը խաղացոյցին:

Հասած էր իր տունը:

Փոքրիկ եւ սպիտակ ամբարանոց մը ունէր Նեղոսին մեռելական ջրերուն մօտ, որուն արեւկախտ եւ ծաղկալից պարտէզը մինչեւ գետափը կ'իջնար: Երբ բանալին ձեռքը, դուռը կը բանար, թեթեւ ծիծաղ մը արձակեց:

— Ի՞նչ մտադրելի է, կը մրմնար, խեղճուկ ֆելլա աղջկան մը վրայ մտածել: Եւ շղոտութեամբ դուռը կը թօթվէր:

Բայց սեւ զանգուած մը մութ խորքէ մը դէպ ի իրեն կողմը յառաջացաւ այնպէս համարձակօրէն որ ձին խրտչեցաւ:

Լալագին ձայնով արաբերէն բան մը մրմնջեց: Ճէյմս ճանչցեր էր զանի, եւ գրեթէ բարկութեամբ ետ հրեց:

Ճաթիւնէն էր, կաքաւուհին, որ հօրը տունը վերադարձած ատեն՝ փոթորկէն բռնուելով հոտ սպաստանած էր:

Աղջիկը, ոսկի ապարանջաններով ծանրացած մէկ թեւը դէպ ի վեր երկնցուց, եւ սեւ մետաքսէ վերարկուն որ զանի մինչեւ վարը կը ծածկէ՝ մէկգի ըրաւ: Դին տառն, ոտքը երեւան ելաւ որուն վրայ մանր վերք մը կը նշմարուէր: Ետեւ հոտ մը կը փչէր մարմնէն: Դուրս սեւ աչքերը անվսխման ակնարկութեամբ դէպ ի երկտասարդը դարձուցած, գրեթէ աղաչանքով կը նայէր անոր:

Փոքրիկ մատերը նորէն շարժեց, եւ նորէն ոտքը ցոյց տուաւ:

Ճէյմս, վերջ տալու համար այս տեսարանին, կունակէն բռնեց աղջիկը եւ ներս հրեց:

Երեք օր Ճաթիւն հոն հիւրընկալուեցաւ:

Զորքորդ առաւօտուն կանուխ, առանց ծառաներուն ձայն տալու, երկտասարդ Անգլիան զին զայն ճամբեց:

Ճէյմս ինքզինքը հանդարտած կը զգար իր առաջուան խոռվութիւններէն: Գոնէ այնպէս կը կարծէր:

Օրերէ, ամիսներէ ետքը, ամառը, երբ օթթազին միջնորդաւոր Գահիրէ կ'այլաւ, գիշեր մը բանակին սպաները, միասին ժողվուած, հայրենիքին վրայ կը խօսէին, ամենքն ալ տխուր քողարկեալ ձայնով մը մը խօսէին իրենց յիշատակներուն վրայ:

Միջին այդտեղ աստղազարդ կապոյտ երկրնքին տակ պիտի մեռնէին:

Շամբանեայի շէշերը կը պարպէին կցկտուր խօսքերով:

Ո՛հ, ա՛լ կարելի չէր այդ կեանքը . տապա-
խառն օդը իրենց վրայ վատ ազդեցութիւն մը
կ'ընէր . պարտեզին ծաղկները թուլցած զը-
լուխին կը խոտարէին, եւ լուսինն ազատ լոյ-
սին տակ, Նեղոսը արծաթափայլ անվերջանալի
ժապաւնէի մը պէս կ'երկնար . եւ հետուն, դի-
մացի եզրը, տափակ մարգագետին մը յանձուս
կը տարածուէր :

Ճէյմս Մոտ չէր խօսեր, այլ իր խարտեալ եւ
թաւ պիտերը անզաղար կ'ոլորէր :

Յանկարծ ոտքի ելաւ . երկայն հասակը դետ-
նին վրայ մեծ սեւ շուք մը կը ձգէր . ճակատը
բաց վեր նայեցաւ դէպի լուսինը որ հանդարտ
կը փալէր երկնքին մէջտեղը, ու խելագարի
քայլերով դէպի պարտեզին դուռը վազեց . ա-
ւաղը ոտքին տակ կը խժրտար . փոքրիկ դուռը
բացաւ, եւ հոտ, միայնութեան մէջ, թեւերը
երկնցուց :

Դիրաթեք կին մը, վագրի նման, գիր-
կը նետուեցաւ, եւ զանի համբուրելով կուլար
ու կը արտնջար :

— Կը սիրե՛մ զքեզ, կը կրկնէր մեղմաձայն :
Ամիսներէ ի վեր եկեր էր հաւատարմու-
թեամբ, եւ անոր դուռը բախեր էր :

Շատ անգամ ծառաները մուրացկանի մը նը-
ման հալածեր էին զանի կոշտաբար :

Բայց ան նորէն կուգար եւ, ականջը կը դնէր
փակ դրան կղպանքին, գոնէ անոր ձայնը լսե-
լու յոյսով :

— Սիրելի՛ս, կը մրմնջէր, սիրելի՛ս, վզէն
բռած ու կախուած :

— Ալ մի՛ վառտեր գիս, մի՛ վառտեր գիս . . .
Ճէյմս, արեքցած, եւ գրեթէ ինքիւրմէ գուրս
ելած, անշարժ կը կենար լուսինն զողդըջուն
ճառագայթներուն տակ եւ զլուխը բաց մտիկ
կ'ընէր :

— Լռէ՛, ըսաւ յանկարծ, լռէ՛, ու մի՛ վախ-
նար :

Ո՛րչափ առեցէ ի վեր, երիտասարդը դէմ կը
դնէր իր ախտաժէտ կրիցը : Գիշերները, մահ-
ճին մէջ, չարաբարուելով անոր վրայ կը մտածէր :
Արդեօք սէ՛ր էր ատ . ու կը խնջար :

Բայց բոց մը մարմինը կ'այրէր, եւ տեսակ
մը զգացմով զոր կարելի չէր վերլուծել . ամբողջ
զգայարանքները կ'արթննային, եւ կրա-
կի մէջ կը թաւալէր :

Չէ՛, սէր չէր աստիկա :

Ն. գգուութեամբ պէտք էր մարանչիլ այդ
զգացման դէմ :

Ֆելլա՛ աղջիկ մը, անապատի աղջիկ մը ,

վերջապէս ի՛նչ կարեւորութիւն ունէր ան :

Բայց թի՛չ ետքը, շունչ մը երեսին բոլորը կը
թափառէր, զինքը նորէն անտանելի վիճակի մը
մէջ կը նետէր . եւ պատուհանին առաջը վա-
զելով, կը ջնարար ազատ օդ ծծել . իսկոյն կը
տեսնար շուք մը, գրեթէ աննշմարելի, անշարժ
կեցած, եւ որ իրեն կը նայէր :

Ֆաթիմէն էր . ծառի մը կրթնած, սեւ եր-
կայն աչքերը դէպի վեր կը սեւեռէր :

Անոր լալազին ձայնը ականջին կուգար : Կը
հեռանար պատուհանէն, կը գոցէր զայն, եւ
սենեակին մէկ անկիւնը կը փռուէր :

Ֆելլա՛ կնոջ վտիտ թեւերը կարծես ետեւէն
կը վազէին . մանր քրտինք մը ճակատը կ'օծէր :
Բայց առաւօտուն կը ծիծաղէր, ինքզինքը կը
սասուէր, արհամարհանօք կը խօսէր իր անձին :
Աւա՛ղ, գիշերները դարձեալ կը սկսէին իր
հրեղէն երազները :

Եւ հիմա, ա՛լ յոգնած ինք իր դէմ մաքառե-
լէն, թող կուտար որ աղջիկը զանի օձի պէս
պատէ պաշարէ :

Ու անո՛րը ետէր : Ու կապուեցաւ անոր հետ,
այդ հողին, այդ օդուն ու ջրին ալ :

Երբեմն, զովարար յիշատակի մը պէս միտքը
կուգար Անգլիոյ կեանքը, Բայց ա՛լ կարելի չէր
զատուիլ այդ տաք միջնորութեն, այդ բոց աչ-
քերէն :

— Ես ալ խմեցի, կ'ըսէր ինքնին, Նեղոսի ջը-
րէն, որ երակներուն մէջ կրակ կը վառէ :

ՏԻԿԻՆ ՄՍՐԻ ՍՎԱՃԵԱՆ

ՄՏԱԽՈՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷՆ

Նովելիլի. — Ռոսենպաֆ. — Լավիսի նառը. —

Միցիսիպիլի

Օտար արուեստագէտները որ Ֆրանքօ-բրու-
սիական պատերազմէն ի վեր զաղքած էին Բարիզ
գալէ, քանի մը տարիէ ի վեր նորէն սկսան ի-
րենց համբաւը «Բարիզի նուիրագործումին են-
թարկել», ինչպէս կ'ըսեն, Անցեալ տարի Տու-
զէն եկած է ներկայացմանց շարք մը. տալ. այս
տարի ունեցանք Նովելիլին, Նովելիլին, ինչպէս
Տուզէն, զերասանական նոր զպրօցի մը կը
պատկանին, կամ աւելի ճիշդ է ըսել, ստեղ-
ծողներն են այդ նոր զպրօցին : Իրական, տը-
պաւորական զպրօցն է զոր գրականութիւնէն ա-